

Савельєва Тетяна Павлівна (Харків) – аспірант кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

НОВІ СУСПІЛЬНІ РУХИ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Аксіоматичним твердженням в сучасному науковому дискурсі є визнання суспільних рухів агентами соціальних змін, активними учасниками суспільних перетворень, агентами раціоналізації життєвого світу тощо.

Однією з особливостей наукової рефлексії терміну «суспільний рух» є вживання словосполучення «нові суспільні рухи». Дане словосполучення вживається при розрізненні суспільних рухів в історичній ретроспективі, де вони протиставляються «старим» або «традиційним» рухам. Тобто, характеристика «нові» підкреслює їх зв'язок із соціальними змінами.

Зазвичай в науковій літературі до так званих «старих» рухів відносять робітничий, селянський, профспілковий рухи. До «нових» – екологічний, жіночий, рух за мир, волонтерський, альтерглобалістський та інші.

Орієнтуючись на основні характеристики соціальних рухів, теоретики визначають відмінність «нових» рухів від «старих» («традиційних») за такими характеристиками: цінності, форми колективних дій, організаційні структури, соціальний склад учасників тощо. При аналізі основних тверджень провідних сучасних фахівців у проблемному полі нових суспільних рухів – Е. Гідденса, Р. Інглхарта, М. Кастельса, А. Мелуччі, П. Штомпки, А. Турена та інших можна дійти висновку, що основні відмінності між «новими» та «старими» рухами пов'язані із різницею у головних характеристиках типів суспільства, де домінували одні чи інші рухи.

З урахування особливостей сучасного суспільства, які обумовлюються його визначенням як «інформаційного», «постіндустріального», «програмованого», «мереженого» або ж «суспільства знання» можна виокремити основні особливості «нових» суспільних рухів:

- ціннісні орієнтації учасників мають глобальний, планетарний характер, превалювання постматеріальних цінностей;
- колективна ідентичність базується вже не на класових або соціально-економічних відмінностях, а спрямована на формування загальної культурної ідентичності;
- зовнішній спосіб виявлення ідентичності проявляється у формах колективної дії, що характерні для демократичних інститутів (демонстрації, мітинги, протестні марші, участь у виборчих кампаніях тощо), при цьому спостерігається перехід від використання традиційних політичних каналів прийняття рішень до тактики громадської непокори та мобілізації суспільної думки;
- організаційна структура рухів є децентралізованою, спостерігається спрямованість на створення невеликих формальних груп, що поєднуються горизонтальними зв'язками координації та інформації;
- соціальною базою нових суспільних рухів є середній клас, що зайнятий в невинробничому секторі економіки, а також ті, хто знаходиться на перефії класової системи (студенти, домогосподарки, пенсіонери);
- загальна спрямованість таких рухів пов'язана із реалізацією демократичних принципів, із обмеженням всевладдя держави. Таким чином можна сказати, що:
- нові суспільні рухи постають результатом переходу до суспільства нового типу і саме в цьому виявляється їх новизна;
- відповідно виникнення (формування) таких суспільних рухів обумовлено соціально-політичною ситуацією і вони відтворюють протиріччя, що є нагальними на даному етапі розвитку суспільства, отже вони постають як динамічні системи;

- особливості суспільних рухів, пов'язані із їх децентралізованим характером, надають їм можливість бути одним із каналів політичної мобільності;
- у сучасних соціально-політичних умовах суспільні рухи являють собою одну з умов демократичного розвитку суспільства.